

Наталія ФАРИНА,
народна артистка України,
професор кафедри естрадної музики
Інституту мистецтв
Рівненського державного гуманітарного університету

Тетяна ТИМОШЕНКО,
студентка магістратури кафедри естрадної музики
Інституту мистецтв
Рівненського державного гуманітарного університету

СТУДІЯ ЕСТРАДНОГО СПІВУ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

У статті проаналізовано сучасну систему естрадно-вокальної підготовки учнівської молоді, що передбачає різні типи освітніх структур, зокрема формальну, неформальну та інформальну. Окреслено специфіку організації процесу вокального навчання в студії естрадного співу. Доведено, що концертно-виконавська діяльність студійців є вагомим мотиваційним фактором опанування співочими навичками, що сприяє розкриттю творчого потенціалу зростаючої особистості з метою її подальшого саморозвитку та самореалізації засобами музичного мистецтва.

Ключові слова: естрадний спів, вокальна студія, неформальна освіта, індивідуальна навчальна програма, самореалізація.

В статье проанализирована современная система эстрадно-вокальной подготовки учащейся молодежи, которая предусматривает различные типы образовательных структур, в частности формальную, неформальную и информальную. Определена специфика организации процесса вокального обучения в студии эстрадного пения. Доказано, что концертно-исполнительская деятельность студийцев является весомым мотивационным фактором освоения певческими навыками, способствует раскрытию творческого потенциала растущей личности с целью дальнейшего саморазвития и самореализации средствами музыкального искусства.

Ключевые слова: эстрадное пение, вокальная студия, неформальное образование, индивидуальная образовательная программа, самореализация.

This article presents the analysis of modern pop-vocal training in Ukraine. It includes various types of educational structures: formal, non-formal, and informal. In Children's music schools, the pop solo singing class was introduced at the beginning of the 21st century. State standards for educational programmes suggest regulatory requirements for organizing the process and evaluating the results of vocal education.

However, a number of alternative educational establishments function now alongside the formal music education institutions. One can master vocal skills in a Pop singing studio, vocal mastery courses, vocal master classes, and vocal workshops. Educational services of

non-formal institutions are targeted at meeting the needs and interests of subjects. Vocal classes are due to a free choice of time, pace, and methods of education.

Today, the modern advanced media and entertainment industry offer different variants of informal education. The development of a singing voice can be encouraged by watching vocal video-classes at websites on the internet. Also, a certain vocal experience can be gained in the process of participation in entertaining interactive programmes organized by the cultural and artistic institutions (museums, concert halls).

The most favourable format of organizing the process of vocal education is the one at the Pop singing studio. The Studio's educational activities are based on the principles of democracy, practical orientation of the syllabus, individual approach to the vocal development of a student, openness to people of different ages, usage of the latest technologies and methods of education, high-quality level of material (physical facilities) and non-material (staff) resources. This becomes an important motivational factor for students' mastering the singing skills and promotes unleashing the creative potential of a person for their subsequent self-development and self-fulfillment in the pop singing genre.

Key words: pop singing, vocal studio, non-formal education, individual curriculum, self-fulfillment.

Постановка проблеми. Естрадно-вокальне виконавство в культурному сьогоденні України все частіше стає однією з пріоритетних форм музичування дітей і молоді. Численні конкурси та фестивалі естрадної пісні, зокрема теле-проекти, збирають сьогодні мільйонну аудиторію, підсилюючи інтерес підростаючого покоління до сучасних арт практик. Талант-шоу «Голос. Діти» чи «Х-фактор» засвідчують про неабиякі амбіції юних співаків. За спостереженнями Я. Курганової, бажання бути схожими на зірок шоу-бізнесу спонукає «дітей та їхніх батьків набувати навичок естрадного співу» [3, с. 81]. У цьому контексті зростає потреба оптимізації початкової мистецької освіти, спрямованої на забезпечення сприятливих умов для співочого розвитку та творчої самореалізації дітей в естрадному пісенному жанрі.

Із метою вирішення даної проблеми в науково-педагогічних колах обговорюються перспективи

модернізації закладів мистецької освіти, проєктуються шляхи реформи системи музичного навчання. Питання інноваційної діяльності позашкільних закладів освіти художньо-естетичного спрямування неодноразово обговорюються вченими і педагогічними працівниками на конференціях та методичних семінарах.

Важливі зміни також окреслено і в нормативно-правових державних актах. Так, у 2017 році Міністерство культури України запропонувало для громадського обговорення проєкт Концепції сучасної мистецької школи, а у квітні 2019 року були затверджені оновлені Типові програми початкової ланки (елементарного та базового рівнів) мистецької освіти [6].

Зауважимо, що на сучасному етапі розвитку освітньої галузі в Україні система початкової ланки музичної підготовки зазнала значних змін. У зв'язку з цим Т. М. Колос зазначає, що із 2002 року почався процес формалізації нового змісту музичної освіти – в навчальних планах музичних шкіл з'явився клас сольного співу естрадного спрямування [2, с. 183]. Поряд зі звичними для суспільства дитячими музичними школами і школами мистецтв з'явилася низка мистецьких закладів нового типу: приватні школи-студії, курси вокальної майстерності, вокальні академії, вокальний інтенсив та ін. Якісно новий формат музичного навчання пропонує й мережа Інтернет: відеоуроки, майстер-класи, вокальні тренінги, вебінари. Передбачена Законом України «Про освіту» (2017) варіативність змісту навчання спонукає фахівців до створення й реалізації авторських освітніх програм, які відповідають суспільному замовленню сьогодення. Таким чином, поява освітніх установ естрадного напрямку засвідчує гнучкість вітчизняної системи музичної освіти, свідчить про її здатність адаптуватися до сучасних запитів українського суспільства.

Звичайно, такі перетворення у сфері мистецької освіти потребують ґрунтовного аналітичного аналізу і визначення подальшої стратегії розвитку вітчизняної системи організації музичного навчання, зокрема й підготовки естрадного співака.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Проблеми постановки голосу співака в естрадній манері розглядалися у дослідженнях Н. В. Дрожиної, Л. О. Красовської, Г. Китайгородської, Я. О. Курганової, Г. М. Мурзай, В. М. Откидача, Л. В. Прохорової та ін. Автори наукових статей і навчальних посібників (Г. М. Мурзай [4], В. М. Откидач [5] та ін.) зосереджували увагу на соціокультурних і методичних аспектах естрадно-вокального виконавства в Україні. Разом із тим, специфіка організації естрадно-вокальної підготовки в умовах початкового спеціалізованого мистецького навчального закладу або альтернативних освітніх інституцій досі не отримала комплексного вивчення і висвітлення.

Мета статті полягає у виявленні особливостей освітньої діяльності студії естрадного співу, діяльність якої спрямована на ефективне оволодіння дитми та молоддю технікою співу в естрадній манері.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, в системі позашкільної освіти естрадно-вокальну підготовку юних обдарувань забезпечують різні типи закладів: дитячі школи мистецтв та дитячі музичні школи, палаци та центри дітей і молоді, будинки художньо-естетичної творчості тощо. Організаційними формами освітньої діяльності в означених освітніх установах є відділи чи відділення.

Так, у Рівненській дитячій музичній школі № 2 із 2006 року функціонує відділ сольного співу із профільною спеціалізацією постановки голосу в академічні, народні та естрадні манерах. Викладачі працюють відповідно до державних освітніх стандартів позашкільних навчальних закладів. Строк навчання – 8 (6) років. Відповідно до програми учні опановують цілий комплекс навчальних дисциплін, серед яких:

- обов'язкові («Сольний спів», «Сольфеджіо», «Українська та зарубіжна музична література», «Музичний інструмент»);
- за вибором («Додатковий музичний інструмент», «Імпровізація»? тощо).

У разі успішного складання випускних екзаменів діти отримують свідоцтво про початкову музичну освіту. Наявність стандартизованих програм і державного регулювання освітньої діяльності позашкільних закладів художньо-естетичного профілю вказує на ознаки офіційної, формальної (formal) навчальної установи.

В умовах соціокультурного сьогодення з'являються однопрофільні заклади початкової музичної освіти. Наприклад, при Рівненському Палаці дітей та молоді у 1999 році було відкрито Школу естрадно-вокального мистецтва. Упродовж семи років учні тут опановують такі навчальні дисципліни, як «Сольний спів», «Постановка голосу», «Сольфеджіо», «Музична література», «Сценічний рух і акторська майстерність», «Загальне фортепіано». Крім того, участь школярів у Зразковому ансамблі дитячої естрадної пісні «Вітамін» та Народному естрадному молодіжному ансамблі «Меридіан» сприяє вдосконаленню виконавських навичок. По закінченню навчання випускники школи отримують свідоцтво про позашкільну освіту за спеціалізацією «Музичне мистецтво/естрадний вокал».

При цьому вагомим значення набувають й інноваційні форми організації музичного навчання, що максимально адаптовані до освітніх потреб сучасного суспільства. У зв'язку з цим у науково-педагогічній літературі вводиться нова термінологія. Зокрема, обрати індивідуальну траєкторію опанування вокальною технікою в естрадній манері пропонує неформальна (non-formal) та інформальна (informal) освіта. Зауважимо, що ці поняття введені для означення видів організації процесу навчання, що орієнтовані на задоволення індивідуальних пізнавальних потреб та інтересів суб'єктів і не передбачають державного регулювання, тобто йдеться про заняття вокалом в умовах вільного вибору освітньої траєкторії – змісту, засобів, місця, часу, строків і способів оцінки результатів навчання.

До неформальної освіти можна віднести вокальні студії, творчі майстерні, короткострокові курси чи серії майстер-класів вокальної майстерності, вокальні тренінги або заняття з репетитором тощо. Особливістю вокальної підготовки таких освітніх практик насамперед є відсутність єдиних стандартизованих вимог до шляхів і результатів навчання. Більшість із таких форм вокальної підготовки ініційовані та діють на приватній основі. Так, у Рівному працює приватна Студія вокалу Марії Злати, Студія вокалу «Солоспіви» при Рівненському міському будинку культури «Текстильник». Реалізація індивідуальної програми для кожного учня визначає головну спрямованість роботи педагога (репетитора).

До речі, неформальна освіта розрахована на широкий віковий діапазон – від дошкільників до дорослих. По завершенню навчання в таких закладах усі, хто їх відвідував, можуть отримати сертифікат, який утім не підтверджує рівня отриманих знань та вмінь. При цьому важливим стимулом вокального навчання для суб'єктів неформальної освіти є їхня участь у різноманітних культурно-мистецьких заходах, як-от конкурсах, концертах, фестивалях тощо.

Натомість інформальна освіта є індивідуальною пізнавальною діяльністю особистості з метою саморозвитку або продуктивного проведення дозвілля. За спостереженням науковців, значний освітній потенціал має медіасфера (інтернет-сервіси та сайти), культурно-мистецькі (театр, філармонія, концертний зал) і культурно-освітні (музей, бібліотека) заклади. Загалом сучасна індустрія дозвілля пропонує численні освітні проекти для людей різного віку, реалізуючи таким чином програму «навчання без обмежень впродовж життя». Варто зауважити, що інформальна освіта не обов'язково має бути цілеспрямованою: зазвичай вона буває спонтанною і не має чіткої структури. Приміром, користувач ПК може в зручний для нього час переглянути декілька відео уроків із вокалу і самотужки обрати ті методи розвитку співочого голосу, які його найбільше зацікавили. Звичайно, у цьому випадку є певні ризики навчання на основі методу «власних помилок» і їх виправлення.

Отже, в сучасному освітньому просторі співіснують різні типи організації процесу естрадно-вокальної підготовки – формальний, неформальний та інформальний. Тобто, всі, хто бажає навчитися співати, може обрати зручний для себе формат освіти, задовольняючи таким чином власні потреби та інтереси. Однак узагальнення музично-освітніх практик сьогодення дає підстави визнати, що серед сучасного розмаїття навчальних структур певні переваги має студія естрадного вокалу, особливості освітньої діяльності якої пропонуємо розглянути.

Студія естрадного співу – доволі нове явище в системі мистецької освіти України, яке за останні десятиліття стрімко набирає популярності та масовості стосовно залучення до навчання співу юних обдаровань. «Студія естрадного вокалу (за Г. Китайгородською) є сьогодні однією з основних форм масового залучення підростаючого покоління до музичного мистецтва і вирішення однієї з пріоритетних проблем педагогіки та психології – розвитку творчих здібностей дітей» [1, с. 28].

Загалом студія (від латин. «studeo» – вивчаю, займаюсь, ретельно працюю) як форма додаткової освіти передбачає цілеспрямоване оволодіння особою певним видом мистецтва з метою її творчої самореалізації. Отже, метою студії естрадного вокалу є набуття вихованцями співочих навичок в естрадній манері та цілеспрямована підготовка їх до участі у різноманітних мистецьких акціях. Спрямованість навчальної програми на активну конкурсно-концертну діяльність мотивує студійців сумлінно займатися, щоб перемагати і реалізовувати власний співочий потенціал. Такий підхід до занять суттєво відрізняється від освітніх традицій музичної школи, де змагальний чинник не є основним.

Також варто зауважити, що істотною відмінністю між музичною школою і студією естрадного вокалу

є організація навчального процесу. Якщо школи працюють за державною програмою, то студії можуть варіювати зміст програми, обираючи певні навчальні предмети і використовуючи оригінальні авторські методики співочого розвитку. Важливо, що оволодіти вокальними навичками в студії може кожен охочий, незалежно від віку та рівня підготовки. Також учень може обирати термін і темп навчання, який відповідає його потребам та інтересам.

Прикметно, що студії пропонують досить різноманітний набір освітніх послуг. Звичайно, базовою у навчальній програмі є постановка голосу, робота над диханням, дикцією й артикуляцією. Додатково студійців навчають музичної грамоти, акторської майстерності, сценічних рухів. Для естрадного співака також передбачено оволодіння такими навичками, як уміння співати з мікрофоном, розвивати сценічну витримку, записувати фонограму в студії, створювати оригінальний концертний номер.

Слід також додати, що, порівняно з музичними школами, приватні студії естрадного співу зазвичай мають краще матеріально-технічне забезпечення. Наявність сучасного обладнання для створення і запису фонограм, аудіоапаратури та караоке-систем є передумовою успішності роботи такої студії. Ще одним аргументом на користь студії є запрошення до освітньої діяльності відомих співаків та зірок естради. Це приваблює дітей та молодь, заохочує до занять, а участь студійців у концертах і перемоги на конкурсах зміцнюють імідж освітньої структури в регіоні загалом. Наприклад, нещодавно відкрита у Рівному студія естрадного співу «Солоспів» швидко набирає популярності в місті завдяки активній виконавській діяльності своїх вихованців. Так, Давидчик Ангеліна у 2019 році взяла участь у Всеукраїнських конкурсах-фестивалях «Я – артист України» (II премія) та «Zlata Fest», Паршикова Євгенія виступила на Міжнародному фестивалі-конкурсі молодих виконавців сучасної пісні «Твоя зірка!» та «Різдвяні зоряні мости» (I премія), Мозоль Софія у 2019 році була учасницею Міжнародного фестивалю-конкурсу молодих виконавців естрадної пісні «Вернісаж. Енергофест», Всеукраїнських конкурсів-фестивалів «Я – артист України», «Пісня буде поміж нас», «Золоте гроно», де отримала призові місця. Безумовно, така творча активність юних співачок є чудовим стимулом для розвитку вокального голосу, а для студії вокального співу «Солоспів» – свідченням результативності освітньої діяльності.

Висновки. Таким чином, студії естрадного співу не безпідставно набувають популярності в сучасному суспільстві, адже пропонують оптимальні умови для творчого становлення і самореалізації не тільки дітей та молоді, а й дорослих. Серед їхніх переваг: демократичність і практична орієнтованість змісту навчання; індивідуальна програма вокального розвитку зростаючої особистості; доступність для людей різного віку; використання новітніх технологій і методик в освітній діяльності; якісний рівень матеріальних (матеріально-технічна база) і нематеріальних (кадри) ресурсів.

Подальші наші дослідження плануємо спрямувати на розгляд дитячого естрадно-пісенного репертуару як засобу розвитку вокальних навичок учнів у студії естрадного співу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Китайгородська Г. Сучасні методи розвитку вокальної майстерності майбутніх учителів музики / Г. Китайгородська // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2015. – С. 27–32.
2. Колос Т. М. Трансформації початкової мистецької освіти в дитячих мистецьких школах України кінця ХХ – початку ХХІ ст.: тенденції та перспективи / Т. М. Колос // Культура України : зб. наук. праць. – Вип. 50. – Харків : ХДАК, 2015. – С. 178–190. – (Серія «Мистецтвознавство»).
3. Курганова Я. О. Естрадно-вокальне виконавство та освітня система в сучасному Харкові / Я. О. Курганова // Культура України : зб. наук. праць. – Вип. 54. – Харків : ХДАК, 2016. – С. 76–86. – (Серія «Мистецтвознавство»).
4. Мурзай Г. М. Методика викладання вокалу: навч. посібник / Г. М. Мурзай. – Луганськ : ЛНУ ім. Шевченка, 2010. – 178 с.
5. Откидач В. М. Естрадний спів і шоу-бізнес : навч.-метод. посібник / В. М. Откидач. – Вінниця : Нова книга, 2006. – 384 с.
6. Офіційний сайт Міністерства культури України. URL: <http://mincult.kmu.gov.ua> (дата звернення: 20.03.2020).

Дата надходження до редакції: 07.05.2020 р.